

Na klanecu

Priznati moram, da je bilo to čtivo 'ustvarjeno' zadnji dan pred prvim v mesecu, kar pa pri meni ni v navadi, saj se knjig lotim že prej. Ponavadi berem ob koncu tedna, ko imam več časa kot med tednom, ko je moj urnik zelo natrpan. Tokrat pa sem pozabil, da ima februar osemindvajset dni in ne trideset. K sreči pa sem imel 'na zalogi' še delo, ki smo ga morali prebrati in obdelati v eseju. Delo Na klanecu, ki je nastalo izpod peresa Ivana Cankarja lahko še tako hvalimo, pa ga vseeno ne bi dovolj, saj je zelo umetniško, kakršnih imamo Slovenci veliko, vendar pa to delo iz množice izstopa. Cankar je bil le en in upam, da bomo imeli Slovenci še koga, ki bi se mu lahko postavil ob bok. Med slovenskimi pisatelji namreč ne najdem nikogar, čigar dela bi mi bila tako všeč kot Cankarjeva. Menim, da je to najboljšo delo slovenske klasike.

Cankar je napisal delo z naslovom Na klanecu leta 1902 v času moderne. Velja za njegovo najdaljše delo in ga lahko označimo kot moderni roman, saj je odmaknjen od realistične in naturalistične tehnike. Roman sestavlja osem poglavij ali novel, ki bi bile lahko same zase, a jih je Cankar povezal v višjo enoto avtobiografskega in socialnega romana. Ima ciklični značaj saj gre za ponavljanje usod in motivov. V romanu se prepleta več slogovnih usmeritev; tako najdemo impresionizem v opisih okolja, naturalizem v opisih proletarskega okolja, propadanja in umiranja, in simbolizem. Za izhodišče je Cankar vzel usodo matere in njene družine. Glavna junakinja je Francka, ob kateri je ponazoril pot ljudi, ki so zaznamovani z revščino in trpljenjem. Njihova prizadevanja, da bi dosegli boljše življenje, se izjalovijo. V prvem delu je mojstrska upodobitev teka za vozom, ki pelje vesele romarje na božjo pot. Sprva je to realen dogodek, kasneje pa preraste v simbol in se ponavlja v najtežjih trenutkih Franckinega življenja. Francka je že v otroštvu okusila težko življenje, saj so bili zelo revni. Vedno si je želela židane rute, ki pa je nikoli ni dobila. Kadar je dobila kakšen dar je bil navadno povezan z delom, garanjem. Nekoč je odšla na romanje in je tekla za vozom, na katerem so se peljali veseli romarji in se ji smejali, ona pa je tekla in tekla do onemoglosti, vmes pa je padala na kolena in je bila okrvavljena. Končno so jo le vzeli na voz, vendar je bila ponižana. Ta prizor je ključnega pomena v tem delu. Ko je odraščala je odšla na delo k Mariševki v Levševje, kjer je spoznala slikarja, ki jo je poimenoval Fanny, ker se mu je njeno ime zdelo kmečko. Ko jo je portretiral je s tančico prekril njene zgarane roke, ki nikakor niso pristajale lepemu, mlademu telesu in obrazu. Ljubezen ni trajala dolgo, saj je nekoč slikarja opazila v objemu druge in pred očmi je spet videla mladostni tek za vozom... Kasneje se je poročila z Mihovim, mestnim krojačem, ki je Francki obljubljal marsikaj, a je ostalo le pri obljubah. Mislila je, da bo končno boljše zaživela, a je že na poroki uzrla 'pravega Mihova', ki je bil opit in grob. Kasneje je bankrotirala tudi njegova krojaška delavnica, s katero se je preživljala cela družina, Mihov pa se je vdal pijači. Francka pa je morala spet garati za otroke, pijačo in zase. Mihov je kasneje odšel v svet za kruhom, a se ni nikdar vrnil. Francko je osrečilo dejstvo, da je vrhniška gospoda Lojzeta spoznala za najboljšega učenca in mu obljubila finančno podporo pri študiju v Ljubljani, a je ostalo le pri obljubah in Francka je spet garala kot že tolikokrat doslej. Pred smrtjo so k njej prišli vsi otroci; ona pa je nekajkrat videla tek za vozom, na koncu pa je izdihnila. Francka je bila celo svoje življenje revna, na dnu socialne lestvice. Nikoli ni 'zaživela', vedno je samo trpela in garala. Želela si je židane rute, ki pa je nikdar ni dobila. Ob tem pa se mi je zastavilo vprašanje, kako sta civilizacija in napredek človeka pokvarili. Včasih so si ljudje želeli samo židane rute, danes pa kolesa, avtomobile... Ljudje smo se pokvarili, postali smo materialisti in vrednote kot so življenje, ljubezen, prijateljstvo..., le malo pomenijo. Veliko lepše bi bilo živeti v svetu, kjer so poglavitne te vrednote in ljudje niso egoisti in mislijo tudi na sočloveka, mu pomagajo... Zelo me je ganilo njeno žrtvovanje za otroka in nenazadnje tudi za moža, ko se je le-ta zapil. V prvi vrsti je garala za njihovo preživetje, čeprav je bila sama lečna, strgana... V tem pa vidim materinsko skrb za otroke, saj bi naredile vse, le da bi bili otroci preskrbljeni. Ne vem, zakaj

Mihova ni pognala čez hišni prag, saj poleg sramote ni delal družini ničesar. Že v tako težkih razmerah je še on 'kradel kruh izpred lačnih otroški ust' s tem, ko je zapravljajl denar za svojo pijačo, kar pa se mi zdi nemoralno.

Usoda lika Francke me je zelo ganil in pretresel. Zamislil sem se nad dejstvom, kako nekateri ljudje živijo v pomanjkanju, se borijo za vsakdanji kruh in tudi stradajo. Še hujše pa je, da se to vsak dan dogaja le nekaj sto kilometrov od nas, kjer ljudje živijo življenja, kakršnih niso vredni niti najhujši zločinci. Težko si predstavljam, da sem lačen, da me obdaja mraz in name preži sovražnik. Veseli smo lahko, da živimo. Franckino življenje po mojem mnenju ni bilo usojeno. Ne verjamem, da je usoda nekega človeka že vnaprej zapisana in da smo ljudje v bistvu igralci, ki igramo svoje vloge na odru, ki se mu reče svet. Tega si ne znam in tudi nočem razlagati saj sem prepričan, da je življenje splet okoliščin in da človek živi dobro, če je ob pravem trenutku na pravem kraju.

Cankar je v svojem delu predstavil usodo ženske, katere usoda je bila zelo žalostna. V tem delu je veliko snovi, ob katerih se lahko človek zamisli in nenazadnje tudi spremeni svoj odnos do sveta, do življenja. Nikomur ne privoščim takšnega življenja, kakršnega je živela Francka, tudi najhujšim sovražnikom ne.